

Poetes d'ahir i d'avui

Avui recordarem a Màrius Torres. Poeta, gran poeta d'ahir i d'avui. D'ahir, perquè va néixer l'any 1910 i per a la gent jove, l'any 1910 és d'un pretèrit rabiós. Va morir molt jove, al cap de 31 anys, després d'una malaltia llarga i avorrida, en un sanatori. Màrius Torres però és un poeta d'avui, perquè la seva poesia és viva i té la fortalesa de la joventut.

Però avui deixarem que una veu més autoritzada que la meua ens parli de Màrius. La veu vibrant i ferma de Mn. Cardó en el prefaci que escriví per al llibre de poemes de Màrius Torres, que edità Ariel l'any 1953.

Diu així:

Estic temptat de demanar perdó de torbar el silenci amb què hauria d'ésser acollit un poeta, i més un poeta tan íntim, tan nostre, que potser, en dies clars, l'hauríem pressentit, endevinat, reconegut d'antuvi a la seva primera aparició. Un poeta, encara, que ens ve del més enllà, gloriosa supervivència, cantant la mort amb un "estupor il·luminat" finament musical, que no té res de la malenconia de Bécquer ni de la revolta romàntica de Goethe.

El doll de la vena interior, que no podia deixar de brollar junt amb l'arribada de la nostra poesia a la virilitat, ha estat precedit, en gran part determinat, per un esclat universal.

—En un altre fragment Mn. Cardó diu:

Una primera lectura, àdhuc lleugera, basta per convèncer que la seva preferència pels temes interiors assenyaladament pel de la mort, no fou una resultant de la malaltia que consumí la seva joventut. Enfront de la mort, pressentida de la vora, un jove superficial, per fort poeta que hagués estat, no hauria reaccionat greument i en forma específicament religiosa, no que s'hagués trobat dintre l'abast de la Bíblia i de la Litúrgia. No necessitava la malaltia per a cantar interiorment un poema que té intuïcions líriques de la profunditat filosòfica de la següent:

*Sé que hauré d'oblidar, per poder-te comprendre,
les paraules que he après amb la carn d'aquest món,
o Déu silencios,*

que veu la seva vida plena de la Llum que resplendeix en les estrelles, sap dir a Déu que està a punt, "ja vençut, però encara sota el meu estendard", i sap sentir-lo dins de cada misteri. Veu la mort enlluernada i el seu instant com el de sentir-se despert, visió que l'eufòria corporal no inhibiria.

*Jo voldria sentir-te, suprema companyia
com sento la meua ànima quan, amb els ulls tancats,
s'enduu les meves àncores un riu de claredats.*

Per bé que no li hagués arribat "la llum de l'últim estel" l'entrellucava com un elet. Per això tot i cantar tan sovint la mort, no és tràgic, per tal, com pressentida en vaguetat, en coneix la superació, la llum de l'últim estel, la manca de la qual —l'irremediabile— és l'essència de la tragèdia. Recordem Horaci intentant en va consolar Virgili per la mort de Quintili: *tu frusta pius... non vanae redeat imagini...*

Superació, que en certa manera, ja era començada en la vida dels sentits, vida abundant, quasi diríem opulenta, si aquest mot no fos desdient de tan exquisita suavitat. Màrius Torres és un poeta ric. Moltes venes passen pel cor de la seva poesia. Hi passa, bé que no pas abundant, el simbolisme ombrívol de Mallarmé, per exemple en el poema 45: Silenci en el jardí. La concentració shakesperiana en els seus sonets sobre la mort, gairebé intuïda dintre seu, i una estilització pictòrica de la naturalesa, cromatisme de reflexos de porcel·lana que el deixa a mig camí entre la contemplació pura de Maragall i la humanització del paisatge de Verlaine:

*El cel té una blavor de miosotis. Rosa,
un núvol ens amaga el sol ponent;
i la mà freda de la tardor posa
una mica d'or a les ales del vent.*

La riquesa d'en Màrius, sense parlar de l'emotiva (una emoció intensa, però tan fina que penosament deixa sentir el batec) i de la intuïtiva que, sovint el fa guaitar sobre abismes implícits de filosofia, és en primer lloc musical i en segon pictòrica.

—I continua Mn. Cardó en un fragment bellíssim—

En Màrius sentia per Betthoven una admiració només inferior a la que li inspirava Bach; però una cosa és admirar-lo i una altra interpretar en paraules música seva.

En Màrius, doncs, concreta en mots gràvids d'emoció la vaguetat forçada de la música, una música, altrament, tan clara d'expressió com l'anterior a la tempesta romàntica. Ell ha posat en lletra la música preclàssica: força sense esforç, poesia de càmera, blondes de gràcia sobre un fons d'energia.

*Que sigui la meua ànima la corda d'un llaüt
per sempre igual i tensa.*

L'element pictòric, no tan abundant, és tanmateix revelador. Sabia d'instint potser i tot reflexivament, que és en aquesta esgarrifança de l'espurna continguda, més que en l'esclat del sentiment, on radica l'essència de l'expressió poètica. Davant d'un retaula sent que ha tingut el mateix somni que el pintor medieval. Els trets pictòrics dels seus poemes ho confirmen plenament:

*Com una aigua tranquil·la reflecteix cap al tard
els núvols, el cignes i els saules.*

Es un modern que torna com tants d'altres, a la simplicitat dels antics, però enriquida amb els tresors d'experiència i de tècnica acumulats per les grans vivències posteriors. Dit en paraules inspirades a Maragall;

*Ara, als meus anys, la saviesa
de tornar a ser nin amb la riquesa
de tot el món a dintre.*

Tanmateix, Màrius Torres és un xic més enllà i un xic més ençà que Pèguy, Claudel i la majoria dels seus seguidors actuals. Més enllà, per tal com la seva límpida suavitat expressiva li permet, com als primitius, de passar-se de l'opulència verbal i objectiva, ben sovint enterbolidora, que no és la glòria més alta d'aquells contemporanis; més ençà, en el sentit que, per arribar a un pre-rafaelisme assaonat de cultura reflexiva li manca un darrer toc que la nostra poesia encara no ha rebut, que jo sàpiga aquell toc que allibera de l'últim rastre d'emfasi i fa tractar els grans temes eternals amb el somriure als llavis. Escriure de coses severes somrient és una característica de la producció francesa actual, que hem d'esforçar-nos per adquirir. No sabem si en Màrius hi hauria arribat; és possible que ací hagi jugat la malaltia. Tanmateix, tal com ens és donat, primitiu i modern alhora, a dos dits d'atènyer l'alta pobresa en esperit servida per unes mans plenes de tresors, és una de les cimes més altes que hagi abastat mai la nostra poesia.

En Màrius sentia fortament l'atracció de l'absolut, però era massa fi per cedir al dimoni de la facilitat. L'exigència de la perfecció, àdhuc externa, li era congènita i potser per això la forma, la seva forma perfecta, no l'enganyava.

—I més avall—

Escriu honradament en vers i, dintre de l'abundància de la nostra mètrica, adopta amb preferència el to càlid d'intimitat de l'alexandrí, vers que una tradició secular ens havia llegat ampul·lós (encara ho és bastant en l'Atlàntida), però que Ruben Darío, banyat de cultura francesa, va tornar musical i sensible en castellà i Jaume Bofill en català, sobretot per l'assuaujament de la divisió en hemístiqui.

—I acaba Mn. Cardó:

D'una tal profunditat d'esperit, que l'emparenta amb els grans cantors religiosos, d'una tan fina i discreta sensibilitat, d'un instrument artístic tan abundant, d'un instint talment infal·lible no podia resultar altra cosa que un gran poeta interior, superior com a tal, a tot el que s'havia fet fins ara a casa nostra. És difícil de dir el cim que hauria assolit si li haguessin estat doblats els anys de vida. No és negligible l'opinió dels qui creuen que hauria superat tots els poetes anteriors. Tot el que podem fer ara és llegir-lo amb devoció, com un cantor que modula versos voltats d'un halo de silenci musical, veí de la pregària, que contempla el món i el seu propi esperit amb èxtasi expressiu i que, com un dels personatges que passen pels seus poemes, "sentim sempre que ens arriba d'enlaire".

Ens dol de no poder donar íntegrament el bellíssim prefaci de Mn. Cardó. Però creiem que a través de les seves paraules plenes i reverencials amb què ens parla de la poesia de Màrius Torres, haureu pogut conèixer, encara que en esboç, un poeta que ha deixat una producció que fa honor a les nostres lletres i que, molt poes, potser coneixen.

M. CASTANYER